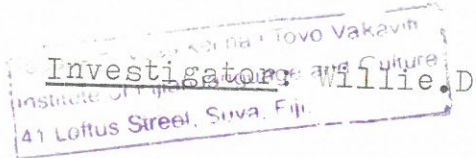

39
N.C. A.
BIRTH

Interviewed: Bole ....Tailevu

ULUTAGA: NA VAKARAU NI VAKASUCU E LIU.

- Ni sa vakarau vakasucu edua na marama edau lakovi sara yani edua na kena marama ka mai qaravi koya tiko baleta na nona vakasucu. Ni sa gole mai na kena marama oqo sa kila tiko mai ko koya na veika e gadreva tu baleta na vakasucu. Ia ni sa sucu ka vinaka ia oqori e vinaka sara. Ia kevaka e via dredre vakalailai ena rawa ni soli vua na wai, me rawa ni vakasucuma kina na luvena. Kevaka edau tiko edua na leqa veira na marama vakasucu na yacana KUBE. Na kube oqo edua tiko na kuli ni wawa vua na marama e dodonu me dau lutu mai ni sa vakasucu na tinani gone vou. Ia ni sa dau sucu mai na gone ka sega ni dau lutu mai na ka koya, koya gona ka vakatokai tu me Kube. Dau vakavu leqa, ni sa lutu vinaka mai tuba sa mai dau musu sara nai vicovico ni gone. Na kena musu oqo edau vakayagataki kina na nai toro balavu ka ra dau vakayagataka e liu. Kevaka e sega nai toro edau vakayagataki edua na tikini bitu, ka dau sivi vinaka yani qai musu kina nai vicovico.

Sa qai dau kau yani nai vicovicokei na tokatoka ni gone me lai bulu.

Cont'd Page 2.

- Ia nai vicovico ni gone edau vesu. Sa qai dau mai tiko yani me sa vakasavasavataki na yago ni gone. Sa mai sava vinaka sara nayago ni gone, sa qai lumu oti koya sa qai mai vakadavori yani ena nona i davodavo. Ni sa oti koya sa qai dau vakasavasavataki tinani gone okoya ka veiqaravi tiko. Ni sa oti koya sa qai kau mai na gne me mai davo volekati tinana tiko, ia e se bera ni soli vua na sucu. Oti sa tukuni sara yani veitamanigone ni sucu na gone. Ia ena gauna e sega beka ni rawa ni solia edua na yaca ena soli veiratou na wekani tinani gone meratou vakatokara na gone. Eke edau rekitaki na kena sucu edua na gone vou. Vakabibi ni dua na gone vou veirau na veiwatini vou. Ni sa caka kina edua na kena marau vata na kena kana vata. Na magiti eda vakarautaki me baleta na soli ni yaca e yaca na tiko na magiti ni yaca. Edau caka sara tiko na kena marau yacova sara na mataka ni siga kadua.
- Kevaka edau dredre vakalailai na vakasucu ni tinani gone, na wai cava beka edau soli vua me gunuva ?
- Eke kevaka edau via dredre toka vakalailai na nona sucu na tinani gone, edau soli vua edua na wai e vaka tu me wetiwetia tu ka weliwelia me savasava mai na nona lako mai na gone. Ena rawa talega ni savasava mai kina nona dra mate kece ka tu e loma ena kauta tani mai.
- Ocei beka edau tiko ena gauna ni vakasucu ?
- Ko ira kecega na marama ia ka dau vunitaki sara veira na goneyalewa me ra raica na nona vakasucu. Ia ni sa

Cont'd Page 3.

- taratara mai na tinani gone sa tukuni sara vua me davu vakatadraicake. Ia ni sa davu oqo e sa na qai vakaduri tū mai na yavana ruarua ka sa na qai vakaraica toka na na marama kaveiqaravi tiko. Eke sa na qai gu tiko me yacova sara ni sa sucu mai na gone. Ia okoya na marama ka qarava toka na nona vakasucu na tinani gone me rawa ni cakava na nona cakacaka.
- Edau kila vakacava na kena marama oqo ni sa voleka mai na gauna me sa sucu mai kina na gone.
- Sa kila vinaka sara ga okoya e vakasucu ni sa mosi mai dakuna. Gauna sara ga oqori sa lakovi kina na marama ka mai vakasucumikoya. Ni sa lutu mai na gone edau musu vakabalavu nai vicovico ni gone baleta ni oqori na nona bula na gone. Ia ni sa musu yani nai vicovico ni gone na ka e dodonu me qarauna sara vaka vinaka na kena marama ka veiqaravi tiko me taura nai vicovico ni gone. Ni sa musuka sa qai vesu ena dua na wa ni culacula. Edau vakayagataki eke na bitu me dau musu kina vicovico ni gone.
Ia o koya na dau veivakasucumi ena waraka toka na kena kacabote na wai ni gone. Na wai oqori e kena vakaraitaki tiko ni oqo na nona sala mai na gone.
Ni sa yaco mai na ka koya sa voleka sara ga mai na gone. Na kena musu vakabalavu nai vicovico, baleta tiko na soli ni cegu mai vei tinana kivei luvena.
- Rawa beka ni ko vakamacalataka nai tokatoka ni gone ?

Cont'd Page 5.

- Sa iratou sara ga oqo meratou mai vakarautaka na kana kei na nona tevuki na nodra davodavo na veitinani .
Mai na toka ni yaca eso edau tu na kena i balebale .
- Na cava edau caka ni oti edua na macawa vei tinani gone vou.
- Ni sa yacova yani na bogi va edau qai vakayacori e dua na kena magiti.
Ni sa oti na vakasusu edau tu na waiwai me dau lumuti kina koi rau na veitinani me kakua ni dua na mate dewa me tauvi rau. Ia na kena kakana na tinani gone edau caka sara ga vei koya ka qaravi koya tiko.
Sa tu ga o koya me vakasaqara tiko mai na kena.
- E dau tu beka eso na vakatatabu ena gauna ni nona kunekune ?
- Ia ni sa kunekune tiko edua na marama edau tiko edua na tabu me ra dau taurivaka. Oqo mevaka na nona sa kunekune ~~xxxx~~ tiko ko tinani gone edau tabu ni tubera edua na ka bibi se me dua na taura mai cake.
E tabu ni kania na kakana bulagi eso na veitabu oqori me dau taurivaka.
- Na cava beka na vuna me dau dre kina na dali ko tinani gone ena gauna ni nona vakasucu ?
- Baleta tiko ni sa na tinani gone edau malumalumu na nodra i cegu, koya gona edau vakayagataki kina na dali me rawa ni drete na tinani gone me vukei koya.
Na dali talega koya e kena balebale tiko me tauri koya tu me kakua ni veitosoyaki.

Cont'd Page 6.

- Ia kevaka e mani dau sucu mate na gone, edau kena vakaraitaki tale tu ga ni qori e ca beka na nona veiqaravi na marama ka mai qarava na vakasucu.
Ia kevaka e kila vinaka tu e savasava vinaka na nodra vakasucu. Mai na ka au kila ni sa vakarau veivakasucumi edua na marama, edau kau mai edua na beseni ka tawa tu mai kina na wai weliwelia. Eke sara ga sa naqai vukea na nona vakasucu na tinani gone.
Mevaka ni sa tiko bibi edua na yalewa sa tiko sara ga vua na mate se bula. Mevaka eso kevaka edau lako vakalialia okoya na gone yalewa koya, sa qai tukuni mai me soli mada vua na wai koya. Edau tu talega veira na bui ni gone na kena i wali.
- Na cava beka na kena tabu veira na gone yalewa me ra dau tiko ena gauna ni vakasucu ?
- E kenai balebale tiko koya me kakua ni dau raica na veika edau yacovi koya ka vakasucu tiko. Edau tukuni tu de ra qai rerevaka na gone yalewa na vakasucu.
Ko ira ga na kena marama mera dau tiko ena gauna ni vakasucu.
Na vakasucu oqo edua na soqo bibi talega ni sa vakatau sara toka ga vei tinani gone kei koya ka qaravi koya tiko na nona bula. Ia ni sa bula sa dau dua na ka rekitaki ni sa sucu mai na gone ka sa bula.
Na mosi ni vakasucu sa bau dua toka na mosi levu duadua ka na sega ni rawa vakatauvatani.

Cont'd Page 7.

- Ena gauna sa vakasucu kina edua na marama kô tamani gone sa na vakarorogo sara toka ga. Ia ni gauna sa lutu mai kina ki vurayura na gone ka sa rogo mai na domo ni nona tagi, eke sa qai dau lutu na yalo i tamana ni sa kila sa bula na luvena. Eke sa kila talega ko koya ni sa bula ko watina. Ena levu ni nona marau edau rawa ni ciciva yani me lai reguca na luvena kei na watina ni sa kila rau sa bula na nona veitinani.
- Na cava edau yaco vua na tinani gone ke mmi tu sara mai vakayawa koya na marama ka dau qarava na vakasucu ?
- Eke sa na sega ni rawa ni waraki koya na nona vakasucu. Sa na yacova na kena gauna sa na sucu sara na gone, ka sa rawa ni veivuke eke okoya e sa tiko rawa ka kila na veivakasucumi.
- Mevaka ni dau rogoca tu na nodra dau sucu e gaunisala eso na tinani gone na cava beka edau yaco eke ?
- Na tinani gone ena sega ni rawa mevosota tiko na nona vakasucu. Ni sa yaco ga mai na kena gauna veitalia ga evei na vanua e donumaka tu, sa davo ga e ra me rawa ni vakasucuma na luvena. Ia mevaka veira na marama ka ra dau vunitaka na nodra vakasucu, oti ra qai dau lai buluta na luvedra. Eke sara ga era sa qai dau lai yago ca kina na yagodra.

Cont'd Page 8.

- Na mate edau rawa ni leqa kina ko tinani gone sai koya na kube. Oqo kevaka sa lutu mai na gone ka sega ni qai lutu mai na wa ka dau taura tiko na gone mai vei ketei tinana, oqo sara ga na vanua e rawa ni leqa kina ko tinana.
  - Rawa beka ni ko vakamacalataka mada na nona mate tu na gone ena ketei tinana ?
  - Ena gauna oqo kevaka e dau sucu mai sa mate tu mai na gone. Eke talega e kena i vakaraitaki tiko ni oqo kevaka sa dau sivia na wai ka dodonu me dau lako mai veitinana mevaka na nona sala mai na gone, oqori sa rawa ni dau vakamatea kina na gone.
- Edau dua ga nai tokatoka ni gone, ni gauna sa sucu mai kina na gone oqori e vaka tu me nodra taunamu na gone. Sa lutu mai e iu na gone sa qai sagai na tokatoka ni gone me lutu laivi mai. Ena gauna sa lutu mai kina nai tokatoka ni gone eke sa qai dau ~~xxx~~ waraka toka o koya ka veiqaravi me masia tiko mai na ketei tinani gone me rawa ni lutu mai kina nai tokatoka ni gone. Ni sa lutu ga mai koya, ena gaun sa cegu rawa kina na gone sa na koti sara na nona i vicovico. Sa na qai kau yani na vo ni vicovico kei nai tokatoka ni gone me lai bulu. Na kena lai bulu oqo ena vakayacori talega edua na kena magiti. Eratou na vakarautaka ko iratou na wekani yalewa meratou lai vakacabora veiratou na wekani tagane.
- Sa kena levu ga ni ka au kila baleta na vakasucu ni dua na marama.